

Utlåtande 2014: RVII (Dnr 329-1800/2013)

Ändrade riktlinjer för tobaks- och folkölstillsynen samt kontroll av receptfria läkemedel

Förslag från socialnämnden

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt kontroll av receptfria läkemedel, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har tidigare fastställt riktlinjer för tobaks- och folkölstillsynen. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättsäkerhet och likabehandling i staden när det gäller tillsyn av försäljning av tobak och folköl. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i tillsynsarbetet. Stadens riktlinjer utgör ett komplement till gällande lagstiftning, föreskrifter och handböcker som är framtagna av folkhälsoinstitutet.

Socialnämnden har arbetat fram ett förslag till ändrade riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt kontroll av receptfria läkemedel.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och samtliga stadsdelsnämnder.

Stadsledningskontoret anser att förebyggande arbete för att barn och ungdomar inte ska bruka tobak och alkohol är en viktig och prioriterad fråga i staden. Riktlinjerna utgör en bra vägledning i tillsynsarbetet.

Bromma stadsdelsnämnd anser att förslaget är bra med tydliga riktlinjer för tillsynsarbetet. Att åter få göra kontrollköp i tillsynsarbetet är positivt då det är en effektiv metod.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna som helhet är bra. De anser också att det av arbetsmiljöskäl bör framgå att två personer ska utföra tillsynen.

Farsta stadsdelsnämnd anser att kontrollköpen av folköl och tobak är ett drogförebyggande arbete och ett mycket viktigt verktyg för att göra ett gott tillsynsarbete, då det är förvaltningens enda sätt att se om handlarna verkligen förvissar sig om att ungdomen fyllt 18 år genom att begära legitimation.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd anser att en höjd tillsynsavgift är rimlig av flera skäl. Införande av kontrollköp innebär en ökad arbetsbörda för tillsynspersonal vilket måste finansieras.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd konstaterar att de ställer sig bakom förslaget i stort. Stadsdelsnämnden anser också att kontrollen av registreringsbevis bör bytas ut mot kontroll av företagets registreringsnummer.

Kungsholmens stadsdelsnämnd anser att det är positivt om möjligheten till kontrollköp kan återinföras. Kontrollköp har visat sig vara en effektiv metod i dialogen med näringsidkarna om vikten av att begära legitimation och därmed försäkra sig om att ungdomar under 18 år inte tillåts köpa folköl.

Norrmalms stadsdelsnämnd anser att de ändrade riktlinjerna kommer att kunna ge en bra vägledning i tillsynsarbetet. De anser också att en centralisering av tillsynsverksamheten bör övervägas.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att det finns fördelar med att kontrollköp återinförs som möjlig metod för tillsyn.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd anser att de föreslagna riktlinjerna är positiva. Till stora delar innebär de ett förtydligande av de rutiner som redan i praktiken tillämpas.

Skärholmens stadsdelsnämnd anser att riktlinjerna som helhet är bra. De anser också att det borde vara angivet i riktlinjerna att två personer utför tillsynen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd anser att de ändrade riktlinjerna ger tillsynsarbetet en tydlig struktur som är gemensam för alla stadsdelar. En centralisering av tillsynsarbetet utifrån en modell som används av tillståndsenheten som arbetar med serveringstillstånd av alkohol bör övervägas.

Södermalms stadsdelsnämnd anser att en centralisering av tillsynsverksamheten bör övervägas på sikt. Detta för att ytterligare säkerställa att tillsynen sker på samma sätt i hela staden. Utöver att standardisera arbetet i en grupp med specialkompetens skulle detta öka både rättssäkerhet och professionalitet.

Älvsjö stadsdelsnämnd anser att det är positivt att kontrollköp återinförs som metod i tillsynsarbetet och förutsätter att socialförvaltningen liksom tidigare ordnar med att ta fram intresserade ungdomar som kan utföra kontrollköpen.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att de ändrade riktlinjerna kommer att kunna ge en bra vägledning i tillsynsarbetet. De anser också att en centralisering av tillsynsverksamheten bör övervägas.

Mina synpunkter

Stockholms stad arbetar aktivt för att minska och förebygga tobaksanvändande, framförallt bland barn och unga. Tobaks- och folkölstillsynen är en viktig del i Stockholms stads förebyggande arbetet. I och med ett riksdagsbeslut kan kontrollköp åter användas i tillsynsarbetet, vilket är en välkommen möjlighet. De nya reglerna gäller från och med den 1 maj 2014. Dessa kontroller kommer att ske utifrån Folkhälsoinstitutionens vägledande föreskrifter om hur kontrollköp får användas.

Säkerheten för stadens medarbetare är viktig. Om en situation bedöms som riskfylld bör två personer genomföra tillsynsbesöket gemensamt.

Socialförvaltningens centrala samordnare utgör en resurs som kan kontaktas vid dessa tillfällen. Det är också viktigt med en god dialog med näringsidkare. Socialförvaltningen kommer tillsammans med polisen att en gång per termin hålla en utbildning för handlare med personal. Det är viktigt att arbetet sker lika över hela Stockholms stad, därför är vi öppna för att en centralisering av tillsynsverksamheten ska ses över, vilket många stadsdelsnämnder efterfrågar i sina remissvar.

Med detta sagt hänvisar jag till stadsledningskontorets utlåtande.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Riktlinjer för tobaks- och folkölstillsynen samt kontroll av receptfria läkemedel

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Det framhålls i ärendet att kommunens uppgift vid tillsyn är att ha en dialog med näringsidkarna så att dessa kan rätta till eventuella misstag som kan förekomma. Först därefter ska eventuella sanktioner utfärdas. Vi instämmer i detta, men bara i den mån det är fråga om just misstag. Det är viktigt att försäljning av smuggelcigaretter, systematiskt tillhandahållande av alkohol eller tobak till minderåriga och andra allvarliga lagöverträdelser stoppas omedelbart, antingen genom stadens egna åtgärder eller genom polisanmälan.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt kontroll av receptfria läkemedel, enligt bilaga 2 till utlåtandet, godkänns.

Stockholm den

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Anna König Jerlmyr

Ulrika Gunnarsson

Remissammanställning

Ärendet

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har tidigare fastställt riktlinjer för tobaks- och folkölstillsynen. Riktlinjerna reviderades år 2011. Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättsäkerhet och likabehandling i staden när det gäller tillsyn av försäljning av tobak och folköl. Riktlinjerna ska ge stöd och vägledning i det praktiska arbetet med att tolka lagstiftningen i tillsynsarbetet. Stadens riktlinjer utgör ett komplement till gällande lagstiftning, föreskrifter och handböcker som är framtagna av folkhälsoinstitutet.

Socialnämnden har arbetat fram ett förslag till ändrade riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt kontroll av receptfria läkemedel.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 november 2013 följande.

1. Socialnämnden godkänner för egen del riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt för kontroll av vissa receptfria läkemedel.
2. Socialnämnden godkänner nya avgiftsnivåer.
3. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunfullmäktige för beslut.
4. Socialnämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 31 oktober 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Rökning är fortfarande ett stort folkhälsoproblem, att arbeta förebyggande innebär att begränsa risker och stärka skyddet. En del av det förebyggande arbetet är just tillsynen över tobaksförsäljningen. Det är därför viktigt att Stockholms stad arbetar utifrån ett gemensamt förhållningssätt och utifrån gällande lagstiftning i kombination med stadens riktlinjer. Då blir tillsynen både rättssäker och likartad.

För närvarande är det aktuellt att på nytt införa så kallade kontrollköp. I Stockholms stad har kontrollköp genomförts som tillsynsmetod mellan 2006-2009. Från 2006 har stadsdelsförvaltningarna mer systematiskt arbetat med kontrollköpen.

Resultaten från dessa visar att näringsidkare i Stockholms stad blivit betydligt bättre på att kontrollera ålder i samband med försäljning av tobak och folköl. Förvaltningen ser positivt på möjligheten att använda kontrollköp som en tillsynsmetod då det är ett bra instrument för att kunna identifiera problem och brister. Ett införande kommer tidigast att ske 1 mars 2014. FHI kommer att utforma vägledande föreskrifter för hur kontrollköp får utövas. Först därefter kan kommunerna börja använda metoden.

Förvaltningen föreslog i de tidigare reviderade riktlinjerna år 2011 att näringsidkare minst en gång om året skulle bjudas in till en lokal informationsträff om tobaks- och folkölsfrågor. Det är relativt tids- och resurskrävande eftersom det ofta krävs ett motivationsarbete för att nå god närvaro av näringsidkare. Förvaltningen föreslår därför att informationsträffar kan hållas med samordnaren vid förvaltningen i berörd stadsdel vid behov.

Sedan år 2005 har förvaltningen tillsammans med branschen och polismyndigheten genomfört utbildningsinsatser, för handlare med personal. Deltagandet har varit lågt och förvaltningen avser därför att hålla utbildningen en gång per termin av personal från förvaltningen. Därutöver kan vid önskemål utbildningen ges löpande under året av förvaltningen till näringsidkare.

Tillsynsavgifterna har varit oförändrade sedan 2008, förvaltningen föreslår en revidering med anledning av att försäljningsställena ökat, det gör att trycket på tillsynen idag ställer helt andra krav än tidigare. Kommunen har fått ett mer övergripande ansvar som tidigare låg på folkhälsoinstitutet. Det gäller bland annat märkning av tobak, vilket ställer högre krav på en god tillsyn.

Förvaltningen föreslår en revidering med följande förslag;

Försäljning av folköl: 1 800 kr (300 kr i höjning)

Försäljning av tobak: 1 800 kr (300 kr i höjning)

Försäljning av både folköl och tobak: 2 500 kr (500 kr i höjning)

Försäljning av folköl eller tobak samt receptfria läkemedel: 3300 kronor (800 kr i höjning)

Försäljning av folköl, tobak och receptfria läkemedel: 4000 kronor (1000 kr i höjning)

Förvaltningen föreslår att kontrollavgiften för receptfria läkemedel kvarstår som den är idag med, 1500 kronor. Ett försäljningsställe som säljer både tobak, folköl och receptfria läkemedel får därmed en höjning till 4000 kronor. Det är en höjning med 1000 kronor från idag.

Tillsynsarbetet vid stadsdelsförvaltningarna samordnas i de flesta fall av preventionssamordnaren eller särskild utsedd person och ingår som en del i deras arbete. Det är ett ensamarbete som i enstaka fall kan upplevas hotfulla. Det är arbetsgivarens ansvar att bedöma riskerna med ensamarbete, speciellt vid myndighetsutövning (AFS 1993:2, våld & hot i arbetsmiljön). Vid tillsynsbesöken är det viktigt att risken för hot och våld beaktas. Om en situation skulle bedömas som riskfylld bör två personer genomföra tillsynsbesöket gemensamt. Förvaltningens centrala samordnare utgör en resurs som kan kontaktas vid dessa tillfällen.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner ärendet och överlämnar det för

beslut i kommunfullmäktige. Riktlinjerna ersätter tidigare beslutade riktlinjer och gäller tills annat har beslutats.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och samtliga stadsdelsnämnder.

Innehållsförteckning	Sid
Stadsledningskontoret	7
Bromma stadsdelsnämnd	8
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd	9
Farsta stadsdelsnämnd	9
Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd	10
Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd	11
Kungsholmens stadsdelsnämnd	11
Norrmalms stadsdelsnämnd	12
Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd	13
Skarpnäcks stadsdelsnämnd	13
Skärholmens stadsdelsnämnd	14
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd	15
Södermalms stadsdelsnämnd	15
Älvsjö stadsdelsnämnd	16
Östermalms stadsdelsnämnd	17

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 26 mars 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förebyggande arbete för att barn och ungdomar inte ska bruka tobak och alkohol är en viktig och prioriterad fråga i staden. Tillsyn av tobaks- och folkölsförsäljning är en viktig del i stadens förebyggande arbete. Stadsledningskontorets uppfattning är att riktlinjerna utgör en bra vägledning i stadens tillsynsarbete och ställer sig positiv till förslaget om ändrade riktlinjer.

I föreslagna riktlinjer anges att kontrollköp kan genomföras som en metod i tillsynsarbetet under förutsättning att riksdagen fattar beslut om det. Riksdagen beslutade 5 mars 2014 att godkänna regeringens förslag om att kontrollköp åter kan användas i tillsynsarbetet. De nya reglerna börjar gälla den 1 maj 2014 och innebär att kommunerna får möjlighet att köpa folköl, tobak och receptfria läkemedel för att

kontrollera att de som lämnar ut varorna tar reda på att mottagaren är 18 år. Kontrollköpen ska ge underlag för en dialog mellan kommunen och de som lämnar ut varorna. Kontrollköpen får inte leda till att kommunen vidtar administrativa åtgärder mot dem som säljer eller lämnar ut folköl, tobak eller receptfria läkemedel. Kommunerna får bara anlita personer som har fyllt 18 år för att utföra kontrollköpen. Regeringen avser att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att analysera behovet av utbildningar och informationsinsatser avseende kontrollköp samt utarbeta förslag om hur sådana insatser bör genomföras.

Stadsledningskontoret ser positivt på möjligheten till kontrollköp då det kan utgöra ett stöd i dialogen med näringsidkarna om vikten av att begära legitimation och därmed försäkra sig om att ungdomar under 18 år inte tillåts köpa tobak och folköl.

Kommunen har rätt att ta ut tillsynsavgifter utifrån självkostnadsprincipen. En jämförelse med andra större kommuner visar att den föreslagna revideringen av tillsynsavgifterna innebär att Stockholms stad kommer att ha liknande avgifter som Göteborg stad och något högre än Malmö kommun. Stadsledningskontoret bedömer att revideringen av avgifterna trots allt är rimlig utifrån att antalet stad försäljningsställen ökat och att kommunen har ett övergripande ansvar som tidigare låg hos folkhälsoinstitutet. I dagsläget är dagens avgifter inte tillräckliga för att täcka nämndens kostnader.

I riktlinjerna bör FHI (Folkhälsoinstitutet) ändras till Folkhälsomyndigheten som bildades 1 januari 2014.

Stadsledningskontoret föreslår sammanfattningsvis att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att godkänna socialnämndens förslag till ändrade riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt kontroll av receptfria läkemedel.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 6 februari 2014 att godkänna förslagen om ändrade riktlinjer för tobaks- och folkölstillsyn samt kontroll av receptfria läkemedel.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 5 december 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att förslaget är bra med tydliga riktlinjer för tillsynsarbetet. Att åter få göra kontrollköp i tillsynsarbetet är positivt då det är en effektiv metod. Ett problem vi stått inför vid tidigare kontrollköp har varit att vi inte kunnat använda oss av återköp, att butiken köper tillbaka de varor vi inhandlat.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 mars 2014 att godkänna och återropa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 31 januari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att riktlinjerna som helhet är bra, men har en kommentar.

Förvaltningen anser att det borde vara angivet i riktlinjerna att två personer utför tillsynen. I samband med att kommunerna fick ansvar att kontrollera märkningen av cigarettpaket och andra tobaksförpackningar, har tillsynen kommit att innebära kontroll av lagerutrymmen för att undersöka att lagerford tobak har korrekt märkning. Icke korrekt märkt tobak kan vara smuggeltobak. Det kan uppstå hotfulla situationer för kommunens handläggare i och med detta. Det är positivt att samordnare från socialförvaltningen finns tillgänglig för att följa med på tillsyn, men det är svårt för tillsynsansvariga på respektive stadsdelsförvaltning att göra en bedömning på förhand om hjälpen är nödvändig. Av arbetsmiljöskäl anser Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning att det i riktlinjerna bör framgå att två personer ska utföra tillsynen.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2014 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till ändrade riktlinjer för tobaks- och folkölstillsynen samt kontroll av receptfria läkemedel.

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 februari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Tillsynsavgifterna har inte höjts sedan 2008. Därefter har stadsdelsnämnderna fått utökat tillsynsansvar när det gäller kontroll av märkning av cigaretter och marknadsföring. Om riksdagen återinför kontrollköp som tillsynsmetod så omfattar det både tobak och folköl. Kontrollköpen av folköl och tobak är ett drogforebyggande arbete och ett mycket viktigt verktyg för att göra ett gott tillsynsarbete, då det är förvaltningens enda sätt att se om handlarna verkligen förvissar sig om att ungdomen fyllt 18 år genom att begära legitimation. Dessutom ska det göras uppföljningsbesök

hos de handlare som sålde folköl eller tobak till ungdomen.

Om butikerna inte begär legitimation vid kontrollköpen, och ungdomen får köpa folköl eller tobak, så får förvaltningen inte sälja tillbaka varan till handlaren. Ett paket cigaretter kostar idag omkring femtio kronor, en kostnad som förvaltningen alltså måste stå för.

Kontrollköpen gör att arbetstiden som stadsdelsnämnderna måste lägga på tillsynen ökar. De avgiftshöjningar som föreslås i remissen kommer inte att täcka tiden för tillsynsarbetet och kostnaden för kontrollköpen.

Förvaltningen ställer sig positiv till att utbildning för handlare sker centralt och att den lokala informationen för handlare genomförs vid behov, tillsammans med den centralt placerade samordnaren.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2014 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämna det som svar på remissen till kommunstyrelsen.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 26 februari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen välkomnar ett införande av metoden kontrollköp. Grunden i tillsynsarbetet är en god dialog med näringsidkare i vårt gemensamma ansvar att upprätthålla lagstiftarens intentioner. Kontrollköp innebär att personer som fyllt 18 år prövar att köpa folköl och tobak. Kassapersonalens uppgift är då att förvissa sig om att personen har åldern inne genom att begära legitimation. Om så inte sker är det en indikation på att handlarens rutiner för egenkontroll har brister. Tillsynssamordnaren kan då till exempel erbjuda informationsträffar för näringsidkaren med personal. Så skedde frekvent under de åtta år (2002-2010) som provköp genomfördes i Hägersten-Liljeholmens stadsdelsområde. Därefter har inget intresse visats för att anlita tillsynssamordnaren för informationsträffar. Det faller sig därför naturligt att efterfrågan på informationsträffar kommer att öka vid införande av kontrollköp.

En höjd tillsynsavgift är rimlig av flera skäl. Införande av kontrollköp innebär en ökad arbetsbörda för tillsynspersonal vilket måste finansieras. Sedan stadsdelsnämnden fått i uppdrag att kontrollera att varningstexterna på tobak överensstämmer med EU:s direktiv har arbetet blivit mer omfattande vilket också måste finansieras. Det senare innebär också att tillsynspersonalen har i uppdrag att kontrollera alla tobaksförpackningar och även gå in i lagerlokaler. Ett arbete där näringsidkaren kan riskera att eventuella oegentligheter kommer i dagen. I det arbetsmomentet är det mycket viktigt att vara två personer inte bara med avseende på

riskerna för hot och våld utan även för att vara två om observationer för att kunna styrka varandras uppgifter då ekonomiska värden kan stå på spel för näringsidkaren.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 mars 2014 att godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt svar på kommunstyrelsens remiss.

Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 24 februari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom förslaget i stort, men anser att kontrollen av registreringsbevis bör bytas ut mot kontroll av företagets registreringsnummer. Återförsäljarna av tobak och folköl registreras i systemet för tillsyn OL2, då de anmäler försäljning av folköl och tobak, varvid ett registreringsbevis skickas ut till ägaren. Alla återförsäljare är därför redan registrerade och har fått ett registreringsbevis när de får ett tillsynsbesök. Butiken kan dock ha bytt ägare vilket inte framgår av registreringsbeviset. Gällande den rutin som finns i riktlinjerna, sidan 3, tredje punkten, angående kontroll av registreringsbevis vid tillsynsbesök, skulle förvaltningen vilja byta ut kontroll av registreringsbevis mot kontroll av företagets organisationsnummer, vilket anger vem som är ägare av butiken. Därefter kan den som utför tillsynen, vid behov, kontrollera om försäljaren har ett registreringsbevis.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2014 att besvara remissen med stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av Anders Ödmark m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 januari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till förslaget. De ändrade riktlinjerna kommer att ge bra vägledning i tillsynsarbetet.

Förvaltningen anser att det är positivt om möjligheten till kontrollköp kan återinföras. Kontrollköp innebär att anlitade ungdomar, som fyllt 18 år men som ser unga ut, försöker köpa folköl på olika försäljningsställen. Syftet med detta är att kontrollera att butikerna begär legitimation. Kontrollköp har visat sig vara en effektiv

metod i dialogen med näringsidkarna om vikten av att begära legitimation och därmed försäkra sig om att ungdomar under 18 år inte tillåts köpa folköl.

I samband med tillsyn av försäljningen av tobak och folköl kan det ibland uppstå hotfulla situationer. Förvaltningens erfarenhet är att det sällan på förhand går att bedöma om det kan uppstå en hotfull situation, varför det vid tillsynsbesök på försäljningsställen där det varit särskilda problem bör övervägas att vara två personer som utför tillsynsbesöket eller att besöket utförs tillsammans med polis.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Norrmalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 6 februari 2014 att besvara remissen med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Shadi Larsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Norrmalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 januari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget. De ändrade riktlinjerna kommer att kunna ge en bra vägledning i tillsynsarbetet.

På Norrmalm finns för närvarande 164 butiker som säljer tobak och folköl, 145 butiker som enbart säljer tobak och 75 som enbart säljer folköl. Tillsynsansvarig tjänsteman svarar även för tillsyn av de butiker på Kungsholmen som tillhandhåller tobak och/eller folköl.

Socialförvaltningen framhåller i sitt tjänsteutlåtande med anledning av förslaget att tillsynsarbetet är "ett ensamarbete, som i enstaka fall kan upplevas hotfullt". Förvaltningens erfarenhet är att det mycket sällan på förhand går att bedöma om det kan uppstå en hotfull situation. Förvaltningen anser därför att det i riktlinjerna bör anges att tillsynsbesök i allmänhet ska göras av två personer. Tillsynen innebär i många fall att tillsynspersonalen måste "gå bakom disken" för att exempelvis kontrollera butikens lager. Att i dessa fall vara två personer innebär därmed en säkerhet för både butikspersonalen och den tillsynsansvarige.

Mellan åren 2006 och 2009 ingick s.k. kontrollköp som en del i stadens tillsynsarbete. Kontrollköp innebär att man anlitar ungdomar, som visserligen fyllt 18 år men som ser unga ut, för att köpa folköl. Syftet med detta har varit att kontrollera om butikerna begär legitimation. Kontrollköp förbjöds 2009 efter ett beslut från JO om att det saknades lagligt stöd för den typen av inköp. Som framgår av ärendet kommer möjligheten till kontrollköp, genom en ändring i lagstiftningen, troligen att kunna återinföras. Förvaltningen tycker att det är positivt om den möjligheten kan återinföras eftersom det visat sig vara en effektiv metod i dialogen med näringsidkarna om vikten av att begära legitimation och därmed försäkra sig om att ungdomar under 18 år inte

tillåts köpa folköl.

Som stadsdelsnämnden tidigare framhållit bör en centralisering av tillsynsverksamheten övervägas. Utöver att standardisera och samordna arbetet i en enhet med specialkompetens skulle detta öka både rättsäkerhet och professionalitet. Det behövs också en samordning av stadens resurser för att eventuellt kunna omhänderta tobaksvaror som inte uppfyller de krav som ställs vad gäller t.ex. märkning, vilket kommunen enligt gällande lagstiftning har rätt att göra.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 20 mars 2014 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Reservation anfördes av ledamoten Birgitta Hald-Svensson m.fl. (MP), *bilaga I*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 mars 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen är positiv till förslaget om ändrade riktlinjer för staden. I Rinkeby-Kista finns för närvarande ett 50-tal handlare som omfattas av tobaks- och folkölstillsyn.

Förvaltningen ser fördelar med att kontrollköp återinförs som möjlig metod för tillsyn. Kontrollköp innebär att en kommun anlitar en person som har fyllt 18 år för att göra ett köp i syfte att kontrollera om säljaren begär legitimation av köparen.

I riktlinjerna behöver FHI (Folkhälsoinstitutet) ändras till Folkhälsomyndigheten.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 15 april 2014 att tjänsteutlåtandet lämnas som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 april 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till de föreslagna riktlinjerna, vilka till stora delar innebär ett förtydligande av de rutiner som redan i praktiken tillämpas.

Förvaltningen välkomnar ett införande av metoden kontrollköp. Grunden i tillsynsarbetet är en god dialog med näringsidkare i det gemensamma ansvaret att upprätthålla lagstiftarens intentioner. Kontrollköp innebär att personer som fyllt 18 år

prövar att köpa folköl och tobak. Kassapersonalens uppgift är då att förvissa sig om att personen har åldern inne genom att begära legitimation.

En höjd tillsynsavgift är rimlig av flera skäl. Införande av kontrollköp innebär en ökad arbetsbörda för tillsynspersonal, vilket måste finansieras. Sedan stadsdelsnämnden även fått i uppdrag att kontrollera att varningstexterna på tobak överensstämmer med EU:s direktiv har arbetet blivit mer omfattande vilket också måste finansieras.

Kontroll av varningstexterna på tobak innebär att tillsynspersonalen har i uppdrag att kontrollera alla tobaksförpackningar i butiken och även att gå in i lagerlokaler. Detta är ett arbete där näringsidkaren kan riskera att eventuella oegentligheter kommer i dagen. I det arbetsmomentet är det mycket viktigt att vara två personer, inte bara med avseende på risken för hot och våld, utan även att vara två för att kunna styrka varandras uppgifter då ekonomiska värden kan stå på spel för näringsidkaren.

Vid påkallad tillsyn kan besöken planeras tillsammans med polis eftersom hotfulla situationer inte alltid går att förutse.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 februari 2014 att överlämna stadsdelsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Rebwar Hassan m fl. (MP), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 januari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att riktlinjerna som helhet är bra, men har två kommentarer.

Förvaltningen anser att det borde vara angivet i riktlinjerna att två personer utför tillsynen. I samband med att kommunerna fick ansvar att kontrollera märkning av cigarettpaket och andra tobaksförpackningar, har tillsynen kommit att innebära kontroll av smuggeltobak. Det kan uppstå hotfulla situationer för kommunens handläggare i och med detta. Det är positivt att samordnare från socialförvaltningen finns tillgänglig för att följa med på tillsyn, men det är svårt för tillsynsansvariga på respektive stadsdelsförvaltning att göra en förhandsbedömning om hjälpen kommer att behövas. Skärholmens stadsdelsförvaltning anser att det i riktlinjerna bör framgå att två personer ska utföra tillsynen.

Gällande den rutin som finns i riktlinjerna kring ett tillsynsbesök skulle förvaltningen vilja införa en förändring vad gäller registreringsbevisen. Återförsäljarna av tobak och folköl finns registrerade i systemet för tillsyn, OL2. Den stora majoriteten av återförsäljare har registreringsbevis, däremot stämmer inte alltid

organisationsnumret. En förändring i rutinerna som förvaltningen vill se är att först kontrollera om organisationsnumret stämmer överens med de uppgifter som finns i OL2, och efter detta om organisationsnumret inte stämmer, kontrollera om återförsäljaren har ett registreringsbevis.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2014 att överlämna tjänsteutlåtandet som svar på remissen.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget. De ändrade riktlinjerna ger tillsynsarbetet en tydlig struktur som är gemensam för alla stadsdelar. I Socialförvaltningens tjänsteutlåtande framkommer att tillsynsarbetet är ett ensamarbete och att det vid vissa tillfällen kan uppstå hotfulla situationer. Förvaltningen delar denna uppfattning och vill framhålla att tillsynsarbetet har blivit mer omfattande i och med tillsyn av märkning av tobaksvaror. Det finns enligt polisen och Länsstyrelsen en koppling mellan organiserad brottslighet och försäljning av felmärkta tobaksprodukter. Detta medför en förhöjd risk för tillsynsansvariga. Förvaltningen anser därför att det i riktlinjerna bör anges att tillsynsbesök i allmänhet ska göras av två personer. En centralisering av tillsynsarbetet utifrån en modell som används av tillståndsenheten som arbetar med serveringstillstånd av alkohol bör övervägas.

Mellan 2006 och 2009 ingick s.k. kontrollköp i stadens tillsynsarbete. Kontrollköp innebär att staden anlitat ungdomar som precis fyllt 18 år för att kontrollera att butikerna begär legitimation vid försäljning av tobak/folköl. JO förbjöd kontrollköp 2009. Ändringar i lagstiftningen innebär att kontrollköp troligen kommer att införas ånyo.

Förvaltningen ser positivt på detta. Tidigare erfarenheter av kontrollköp visar att tillsynsarbetet blir mer effektivt. Handlarna blir än mer medvetna om att försäkra sig att ungdomar under 18 år inte får handla tobak/folköl.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2014 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 februari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till de föreslagna riktlinjerna, som till stora delar innebär ett förtydligande av de rutiner som redan tillämpas i praktiken.

Förvaltningen anser dock att det i riktlinjerna bör anges att tillsynsbesök i allmänhet ska göras av två personer. För att kunna utöva tillsyn gällande punkten: ”alla tobaksvaror ska ha varningstext och cigarettpaketet ska dessutom ha en innehållsdeklaration” måste butikernas lagerlokaler genomsökas. Att vid dessa besök vara två personer ökar säkerheten både för butikspersonalen och tillsynsansvariga. Vid påkallad tillsyn kan besöken ofta planeras så att polisen deltar, men de hotfulla situationerna går inte alltid att förutse. Det är positivt att socialförvaltningens samordnare finns tillgänglig för tillsyn, men troligen blir det svårt för en person att täcka behovet i samtliga stadsdelsområden med tanke på det stora antalet butiker i staden. Därför anser förvaltningen att riktlinjerna bör förtydligas på denna punkt.

Förvaltningen anser även att en centralisering av tillsynsverksamheten bör övervägas på sikt. Detta för att ytterligare säkerställa att tillsynen sker på samma sätt i hela staden. Utöver att standardisera arbetet i en grupp med specialkompetens skulle detta öka både rättssäkerhet och professionalitet. För att utöva tillsyn helt i enlighet med Tobakslagen behövs också en samordning av stadens resurser för att kunna omhänderta tobaksvaror som har felaktig varningstext eller innehållsdeklaration, vilket kommunen enligt nuvarande lagstiftning har rätt att göra.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 mars 2014 att överlämna detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 18 februari 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen ställer sig positiv till förslaget till nya riktlinjer för tillsynsarbetet av alkohol- och tobak. Det som framförallt berör stadsdelen är förslaget att återinföra kontrollköp som metod i tillsynsarbetet. Det föreslås också en höjning av avgifterna samt att tillsynsavgift debiteras varje näringsidkare och försäljningsställe. Det innebär att ny avgift tas ut för försäljningsstället vid övergång till ny ägare, vilket inte görs idag.

Förvaltningen är positiv till att kontrollköp återinförs som metod i tillsynsarbetet och förutsätter att socialförvaltningen liksom tidigare ordnar med att ta fram intresserade ungdomar som kan utföra kontrollköpen.

Det är motiverat att höja tillsynsavgifterna då kraven på tillsynen har ökat och tar mer tid i anspråk.

Stadsdelsnämnden vill passa på att framhålla att en centralisering av tillsynsverksamheten bör övervägas. Utöver att standardisera och samordna arbetet i

en enhet med specialkompetens skulle detta öka både rättssäkerhet och professionalitet. Det behövs också en samordning av stadens resurser för att vid behov kunna omhänderta tobaksvaror som inte uppfyller de krav som ställs vad gäller t.ex. märkning, vilket kommunen enligt gällande lagstiftning har rätt att göra.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 mars 2014 att tjänsteutlåtandet utgör svar på remissen.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 3 mars 2014 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget. De ändrade riktlinjerna kommer att kunna ge en bra vägledning i tillsynsarbetet. På Östermalm finns för närvarande 104 butiker som säljer tobak och folköl, 49 butiker som enbart säljer tobak och 3 som enbart säljer folköl.

Socialförvaltningen framhåller i sitt tjänsteutlåtande med anledning av förslaget att tillsynsarbetet är "ett ensamarbete, som i enstaka fall kan upplevas hotfullt". Förvaltningens erfarenhet är att det mycket sällan på förhand går att bedöma om det kan uppstå en hotfull situation. Förvaltningen anser därför att det i riktlinjerna bör anges att tillsynsbesök i allmänhet ska göras av två personer. Tillsynen innebär i de flesta fall att tillsynspersonalen måste "gå bakom disken" för att exempelvis kontrollera butikens lager. Att i dessa fall vara två personer innebär därmed en säkerhet för både butikspersonalen och den tillsynsansvariga.

Mellan åren 2006 och 2009 ingick s.k. kontrollköp som en del i stadens tillsynsarbete. Kontrollköp innebär att man anlitat ung-domar, som visserligen fyllt 18 år men som ser unga ut, för att köpa tobak och folköl. Syftet med detta har varit att kontrollera om butikerna begär legitimation. Kontrollköp förbjöds i slutet av 2009 efter ett beslut från JO om att det saknades lagligt stöd för den typen av inköp. Som framgår av ärendet kommer möjligheten till kontrollköp, genom en ändring i lagstiftningen, troligen att kunna återinföras. Förvaltningen tycker att det är positivt om den möjligheten kan återinföras eftersom det visat sig vara en effektiv metod i dialogen med näringsidkarna om vikten av att begära legitimation och därmed försäkra sig om att ungdomar under 18 år inte tillåts köpa tobak och folköl.

Stadsdelsförvaltningen anser att en centralisering av tillsynsverksamheten bör övervägas. Utöver att standardisera och samordna arbetet i en enhet med specialkompetens skulle detta öka både rättsäkerhet och professionalitet. Det behövs också en samordning av stadens resurser för att eventuellt kunna omhänderta tobaksvaror som inte uppfyller de krav som ställs vad gäller t.ex. märkning, vilket kommunen enligt gällande lagstiftning har rätt att göra.

Stadsdelsförvaltningen stödjer även det av socialförvaltningens utarbetade förslaget till reviderade riktlinjer för tillsynsavgifter avseende folköls- och

tobakstillsynen.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP) enligt följande.

I tjänsteutlåtandet sägs: ”Kommunens uppgift vid tillsyn är att ha en dialog med näringsidkarna så att de kan rätta till eventuella misstag som kan förekomma. Först därefter kan sanktioner vidtas enligt gängse tillvägagångssätt.”

Vi instämmer i detta, men bara i den mån det är fråga om just misstag. Däremot ska försäljning av smuggelcigaretter, systematiskt tillhandahållande av alkohol eller tobak till minderåriga och andra allvarliga lagöverträdelser beivras omedelbart, antingen genom stadens egna åtgärder eller genom polisanmälan.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Anders Ödmark m.fl. (MP) enligt följande.

I ärendet sägs att kommunens uppgift vid tillsyn är att ”ha en dialog med näringsidkarna så att de kan rätta till eventuella misstag som kan förekomma. Först därefter kan sanktioner vidtas enligt gängse tillvägagångssätt.”

Vi instämmer i detta men bara i den mån det är fråga om just misstag. Däremot ska försäljning av smuggelcigaretter, tillhandahållande av alkohol eller tobak till minderåriga och andra allvarliga lagöverträdelser beivras omedelbart – antingen genom stadens egna åtgärder eller genom polisanmälan.

Norrmalms stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av ledamoten Shadi Larsson m.fl. (MP) enligt följande.

I tjänsteutlåtande sägs: ”Kommunens uppgift vid tillsyn är att ha en dialog med näringsidkarna så att de kan rätta till eventuella misstag som kan förekomma. Först därefter kan sanktioner vidtas enligt gängse tillvägagångssätt”.

Vi instämmer i detta, men bara i den mån det är fråga om just misstag. Däremot ska försäljning av smuggelcigaretter, systematiskt tillhandahållande av alkohol eller tobak till minderåriga och andra allvarliga lagöverträdelser beivras omedelbart, antingen genom stadens egna åtgärder eller genom polisanmälan.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av ledamoten Birgitta Hald-Svensson m.fl. (MP), enligt följande.

Att delvis godkänna förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Behovet av tillsyn och s.k. kontrollköp i stadsdelen när den gäller försäljning av tobak och folköl, samt receptfria läkemedel är väldigt viktigt. I det avseendet anser Miljöpartiet de Gröna att återinföra den kontrollmetoden är positivt och enligt med tillsynsansvaret som Stadsdelsförvaltningen/Stadsdelsnämnden har, särskilt när antalet försäljningsställen har ökat i området.

Däremot tycker vi i Miljöpartiet de Gröna att Förvaltningens revidering med nya förslag d.v.s. höjda priser borde vara 50 % lägre än de föreslagna höjningarna om 300, 500, 800 och 1 000 kr. Det är dock väldigt glädjande att Förvaltningen föreslår att kontrolluppgiften för receptfria läkemedel kvarstår som den är idag.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Rebwar Hassan m.fl. (MP) enligt följande.

I tjänsteutlåtandet sägs: "Kommunens uppgift vid tillsyn är att ha en dialog med näringsidkarna så att de kan rätta till eventuella misstag som kan förekomma. Först därefter kan sanktioner vidtas enligt gängse tillvägagångssätt."

Vi instämmer i detta, men bara i den mån det är fråga om just misstag. Däremot ska försäljning av smuggelcigaretter, systematiskt tillhandahållande av alkohol eller tobak till minderåriga och andra allvarliga lagöverträdelser beivras omedelbart, antingen genom stadens egna åtgärder eller genom polisanmälan.